

Akademikerne

Vår ref.:
TEADeres ref.:
[Navn]Dato:
28. september 2022

Høring av NOU 2022: 7 Et forbedret pensjonssystem

Tekna mener Pensjonsutvalget har levert en omfangsrik og grundig utredning. Flere av hovedgrepene som foreslås framstår som naturlige og nødvendige for videreutvikling av pensjonsreformen med tilpasning til stadig økende levealder. Dette gjelder spesielt hovedgrepene der faste aldersgrenser erstattes med gradvis økte aldersgrenser knyttet til utviklingen i levealderen, og at aldersgrensen for mottak av folketrygdens korttidsytelser øker i takt med aldersgrensene i pensjonssystemet.

Evalueringen viser at det på enkelte områder er justeringsbehov. Tekna mener det er viktig at man gjør mindre justeringer ved behov og etter grundig utredning, og ikke store brå endringer.

Det er også viktig at pensjonsutvalget har vurdert og utredet mer fundamentale endringer i pensjonssystemet, som særskilte regler for å gi enkelte grupper av arbeidstakere høyere pensjon enn det som følger av ordinære regler, herunder ulik levealdersjustering. På disse punktene har utvalget levert solid argumentasjon for at det ikke bør differensieres og anbefaler derfor ikke endringer. Tekna støtter dette.

Selv en solid utredning kommer ikke i mål med alt. Tekna savner en vurdering av ulike tiltak for å gi bedre pensjonsuttelling for arbeid og dermed bedre samsvar mellom livslønn og pensjon. Utvalget dokumenterer at pensjonssystemet har blitt betydelig sammenpresset over tid gjennom oppjusterte minsteytelser samtidig med at pensjonsuttellingen for høyere lønn har blitt svekket. Tekna mener standardsikringen har kommet ned på et kritisk nivå.

Tekna mener det er uheldig at pensjonsutvalget ikke har kommet i mål med en konkret modell der aldersgrensene for uføres opptjening og overføring til alderspensjon justeres i samsvar med de øvrige aldersgrensene samtidig med at uføres alderspensjon delvis skjermes for effekten av levealdersjusteringen.

Siden utvalgets flertall anbefaler en slik løsning legger vi til grunn at det arbeides videre med aktuelle modeller.

For Tekna er det viktig med en god helhet og vi forventer at arbeidslivets parter blir involvert i det videre arbeidet.

Tekna mener i oppsummerende form følgende:

- Aldergrensene i pensjonssystemet bør økes gradvis. Det er viktig at det er godt samsvar mellom aldersgrensene og nødvendig pensjoneringstidspunkt for å kompensere for effekten av levealdersjustering. Tekna støtter utvalgets forslag om økte aldersgrenser.
- Aldersgrensene for korttidsytelsene sykepenges, arbeidsavklaringspenger og dagpenger bør økes når aldersgrensene i pensjonssystemet øker. Disse midlertidige inntektssikringsordningene bør være tilgjengelig så lenge en forventes å arbeide. Tekna støtter utvalgets forslag om at aldersgrense for korttidsytelsene øker i samsvar med aldersgrensene i pensjonssystemet. Vi mener det i tillegg bør vurderes en initial oppjustering av disse aldersgrensene i samsvar med allerede påløpt effekt av levealdersjusteringen. Spesielt bør øvre alder for fulle sykepengerrettigheter økes.
- Det er sentralt og viktig at folketrygden fortsatt kan være det viktigste elementet i det samlede pensjonssystemet for hele befolkningen i det lange løp. I dette ligger at den ikke bare skal ha tilstrekkelig grunnsikring, men også gi tilstrekkelig standardsikring for ulike inntektsnivåer (opp til 12G). Dette er viktig både for å ikke initiere et reelt behov for supplerende pensjonsordninger og individuell sparing til pensjon, men også for å ha bred oppslutning om pensjonssystemet.
- Det nye opptjeningssystemet for alderspensjon gir for svake arbeidsinsentiver. Dette skyldes dels at store grupper kan ende opp som mottakere av garantipensjon og dermed få avkortet opptjent pensjon med 80 prosent, dels at inntekt utover 7,1 grunnbeløp ikke gir pensjonsopptjening, og dels at den reelle marginals-katten på pensjonsopptjening er høy for å ivareta at minstenivået blir skattefritt. Tekna mener det bør vurderes justeringer som kan bidra til bedre samsvar mellom livslønn og pensjon (etter skatt). Herunder om den formelle opptjeningssatsen på 18,1 prosent bør økes.
- Flertallsforlaget om årskullspesifikk minsteytelse i kombinasjon med at minsteytelsen justeres med lønnsveksten, vil løse den grunnleggende utfordringen med dagens regler som medfører at yngre årskull vil ha tilgang til et stadig lavere minstenivå målt mot lønnsnivået. Tekna støtter utvalgets flertall på dette punkt.

- Nivået på garantipensjonen må vurderes i en helhet for å oppnå en god balanse mellom minstesikringen og standardsikringen i pensjonssystemet. For å ikke svekke forholdet mellom standardsikringen og minstesikringen i pensjonssystemet ytterligere tilrår pensjonsutvalget ikke en generell økning av minsteveltelsene. Tekna støtter denne anbefalingen. Den er imidlertid relativt upresis. Vi mener en konkret vurdering av hva som er et rimelig garantipensjonsnivå bør ta hensyn til at det er svært få som ikke vil ha opptjent noe inntekstpensjon og dermed kun vil motta garantipensjon. Økt garantipensjon vil i denne sammenheng være et lite treffsikkert og kostbart virkemiddel dersom formålet er å gi enkelte grupper økt inntekt.
- Det er et rimelig at tidligere uføres alderspensjon (over tid) stabiliseres mot alderspensjonen til sammenliknbare grupper av arbeidføre, slik utvalgets flertall foreslår. Det er imidlertid ett prinsipp som er krevende å operasjonalisere. Tekna er på linje med utvalgets flertall som legger til grunn, som utgangspunkt, at dette tilsier at tidligere uføres alderspensjon bør skjermes for mellom halvparten og to tredeler av effekten av levealdersjusteringen.
- Det er uheldig at utvalget ikke foreslår konkrete modeller for hvordan delvis skjerming av uføres alderspensjon for effekten av levealdersjusteringen kan gjennomføres i praksis. Vi legger til grunn at dette henger sammen med at det er nødvendig med videre utredning. Tekna mener det bør legges vekt på at pensjonssystemet er enkelt og forståelig. Det tilsier isolert sett at overgang fra uføretrygd til alderspensjon skjer ved den justerte aldersgrensen omtalt normert pensjoneringsalder. Utvalget påpeker at dersom både alder for opptjening av alderspensjon for uføre og alder for overgang fra uføretrygd til alderspensjon justeres i takt med aldersgrensene, så innebærer det full skjerming for effekten av levealdersjustering dersom det ikke gjøres andre justeringer. Tekna mener det er nødvendig å se helheten i systemet og avventer videre utredning før vi kan ta stilling til aldersgrenser mv. for uføre.
- All alderspensjon under utbetaling bør reguleres likt og med gjennomsnittet av pris- og lønnsveksten slik Stortinget allerede har bestemt.
- Aldersgrensene for stillingsvern må økes. Tekna mener 70-årsgrensen i aldersgrenseloven bør harmoniseres med arbeidsmiljøloven og at adgangen til bedriftsfastsatt lavere aldersgrense ikke bør videreføres i arbeidsmiljøloven. En aldersgrense på 72 år er imidlertid ikke noen varig løsning. Det bør vurderes om det kan gjennomføres en gradvis videre økning av disse aldersgrensene i takt med aldersgrensene i

pensjonssystemet, som alternativ til større endringer i årene som kommer.

- Konsekvensene av justeringer av folketrygdens alderspensjon bør ikke vurderes isolert fra tjenstepensjonene. Det er totaliteten som bestemmer incentivene. Vi legger til grunn at det blir gode prosesser som inkluderer arbeidslivets parter når behovet for tilpasninger i tjenstepensjonslovene vurderes.
- Utvalgets påpekning om at det må forventes at økt velstand i noen grad tas ut i økt fritid, er en viktig påminnelse om at incentiver til arbeid trolig ikke er tilstrekkelig i seg selv for å lykkes med å få mange nok til å stå lenge nok i arbeid. En svært viktig faktor er hvordan arbeidsmarkedet fungerer. For å lykkes med pensjonsreformen bør det derfor ikke utelukkende fokuseres på utforming av pensjonssystemet.

Med vennlig hilsen

Line Henriette Holten
generalsekretær